

प्रकाशं स्पष्टं अमृतं मोक्षसाधनं ॥ ३८ ॥ इति सांतिः ॥ मो० नै० भा० सप्तदशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१७ ॥ ॥ ५ ॥

खवाक्यमध्यायद्वयमारभते तत्र तृष्णात्यागो मुख्यं मुक्तिसाधनं सचराद्भुः शक इति मन्वानः मिथिलायां प्रदग्धायां न मे किंच न दक्षतीति पूर्वोक्तं स्वमतविरुद्धं जनकवचनं स्मरन्तद्वत्तं पृच्छति केनेति ॥ १ ॥ महसुखं मोक्षं ॥ २ ॥ जनको जनकवंश्यः नाम्ना जनदेवः ऊर्ध्वदेहादित्यूर्ध्वदेहमशरीरं ब्रह्मतत्त्वमिकराणां और्ध्वदेहिकानां विचिंतने युक्तोऽवहित आसीत् ॥ ३ ॥ धर्मान् उपासनामार्गान् पाठांतरे पाषंडाः लोकाय तादयः तेषां वादिनः प्रतिभत्वेन जेतारः पाषंडवा सिन इति पाठे पाषंडान् वासयति आच्छदयति तिरस्कुर्वति ते तथा ॥ ४ ॥ तत्र केचित् पाषंडा देहनाशादात्मनाशमिच्छन्ति अन्ये पुनर्देहस्यैव नाशनेच्छन्ति तत्राद्ये जगद्वैचित्र्यानुपपत्तिमंत्ये प्रत्यक्षविरोधचोद्भावाय तां तेषां प्रेत्यभावे अस्मादेहाद्बुद्धम्यभावे सत्तायां प्रेत्यजातौ जन्मांतरलाभे च विषये विनिश्चये सभूयिष्ठं न तुष्यति यतः आगमस्थः तत्र तार्किकाणां विभूनामाल

प्रकाशं भगवाने तदपि नारायणोऽमृतं ॥ भूतानां मनुकं पार्यं जगाद जगतो गतिः ॥ ३८ ॥ इति श्रीमहाभारते शांतिः ० मोक्ष ० वार्णो याध्यात्मकथने सप्तदशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१७ ॥ ॥ ५ ॥ युधिष्ठिर उवाच केन वृत्तेन वृत्तज्ञ जनको मिथिलाधिपः ॥ जगाम मोक्षं मोक्षज्ञो भोगानुत्सृज्यमानुषान् ॥ १ ॥ भीष्म उवाच अत्राप्युदाहरंती ममिति हासं पुरातनं ॥ येन वृत्तेन धर्मज्ञः स जगाम महत्सुखं ॥ २ ॥ जनको जनदेवस्तु मिथिलायां जनाधिपः ॥ और्ध्वदेहिकधर्माणामासीद्युक्तो विचिंतने ॥ ३ ॥ तस्य स्मशतमाचार्या वसंतिसततं गृहे ॥ दर्शयंतः पृथग्धर्मान् नानाश्रमनिवासिनः ॥ ४ ॥ सतेषां प्रेत्यभावे च प्रेत्यजातौ विनिश्चये ॥ आगमस्थः सभूयिष्ठमात्मतत्त्वेन तुष्यति ॥ ५ ॥ तत्र पंचशिखो नाम कापिले यो महामुनिः ॥ परिधावन्महीकृत्स्नां जगाम मिथिलामथ ॥ ६ ॥ सर्वसंन्यासधर्माणां तत्त्वज्ञानविनिश्चये ॥ सुपर्यवसितार्थश्च निर्द्वंद्वो नष्टसंशयः ॥ ७ ॥ ऋषीणामादुरेकं तं यं कामानादृतं तृषु ॥ शाश्वतं सुखमत्यंतमन्विच्छंतं सुदुर्लभं ॥ ८ ॥ यमाहुः कपिलं सांख्याः परमर्षिप्रजापतिं ॥ समन्ये तेन रूपेण विस्मापयति हि स्वयं ॥ ९ ॥ आसुरेः प्रथमं शिष्यं यमाहुश्चिरजीविनं ॥ पंचस्रोतसि यः स त्रमास्ते वर्षसहस्रिकं ॥ १० ॥

नां पूर्वदेहेन्द्रियवियोगो मरणं अपूर्वदेहं द्रियसंबंधो जन्मेति विनिश्चयः सांख्यानां तु आत्मनां करणानां च विभूनामेव सतां अणयामग्रे विवतत्रतत्र चित्ताभोजनवृत्तिविलयो मृत्युरिति विनिश्चयः तथा कर्ता भोक्ता विभूनास्तेति पूर्वेषामात्मतत्त्वं परेषां तु भोक्तृवनकर्तृति तत्रापाषंडत्वात्किंचितुष्यन्तपि भूयिष्ठं न तुष्यति आगमविरोधात् आगमो हि स्वमतवत्पूर्वदेहनाशोत्तरदेहप्राप्तीवदति आत्मानं चाकर्तारमभोक्तारमेकं च न तेषामिति पाठे आत्मतत्त्वेनेति तृतीया ॥ ५ ॥ कापिले यः कपिलायाः पुत्रः परिधावन् एकत्र वासमकुर्वन् ॥ ६ ॥ सुपर्यवसितार्थः सम्यक्निश्चितप्रयोजनः ॥ ७ ॥ कामैरनादृतं कामादवसितिमिति पाठे यदृच्छया स्थितं तृषु सुखं अन्विच्छंतं स्थापयितुमिति शेषः ॥ ८ ॥ सः कपिलः तेन पंचशिखसंज्ञेन तत्प्राशिष्यत्वात्तनुल्यत्वं ॥ ९ ॥ पंचस्रोतां सि विषयकेदारप्रणालिकाः यस्य तस्मिन् मनसि मानसं सन्नमित्यर्थः ॥ १० ॥